

Uluslararası Para Fonu -Türkiye İlişkilerinin Gelişimi ve 19.Stand-By Anlaşması

Zeynep ERDİNÇ*

Özet: Uluslararası Para Fonu (IMF), İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası düzeyde parasal ilişkileri düzenlemek ve ödemeler dengesi sorunlarını çözmek amacıyla kurulmuştur. Üye ülkelerin karşılaşılabileceği ekonomik sorunların çözümüne finansman ve teknik destek sağlamaktadır. 1947 yılında kurulan IMF'na aynı yıl üye olan Türkiye, ekonomik istikrarsızlıklar yaşadığı dönemlerde IMF destekli istikrar politikaları uygulamaktadır. Çalışmamızda, 19. stand-by anlaşması ile ilgili niyet mektupları, gözden geçirmeler, borç geri ödemeleri ve IMF'nun Türkiye'ye yönelik değerlendirmeleri, beklentileri incelenmiştir. Türkiye'nin maliye ve para politikalarında disiplini sürdürmesi, bu yolla enflasyonun denetim altında tutulması ve halen yüksek düzeyde bulunan kamu borcunun düşürülmesi, verimliliği destekleyecek ve istihdamı arttıracak biçimde arz yönlü yapısal reformları sürdürmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Uluslararası Para Fonu, Özel Çekme Hakkı, Stand-by Anlaşmaları, Niyet Mektubu.

The Evolution of the International Monetary Fund- Turkey Relations and 19th Stand-By Arrangement

Abstract: International Monetary Fund (IMF), was established after the Second World War to settle international monetary relations and to solve the balance of payments problems. It helps to ease possible economic problems of member countries by providing financial support and technical assistance. Turkey, which became the member of IMF at its establishment year 1947, has been applying stabilization programs supported by IMF during the periods of economic instabilities. In this study, the letter of intents given under the 19th stand-by arrangement, review unders, back payments to the Fund, the evaluations and expectations of the Fund about Turkey are examined. In order to keep the inflation under control and decrease the public debt which is still at high levels, Turkey has to sustain disciplined monetary and fiscal policies and continue to implement the supply side structural reforms which will bolster productivity and increase employment.

Keywords: International Monetary Fund, Special Drawing Rights, Stand-By Arrangement, Letter of Intent.

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişmekte olan ülkeler ekonomik kalkınmalarını sağlayabilmek ve ödemeler bilançosu dengesizliklerini giderebilmek için finansman arayışına girmişlerdir. İşte bu dönemde IMF,

* Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü

kurularak bu kuruluşa üye olan ülkelerin ekonomik sorunlarına çözüm getirilmeye çalışılmıştır.

IMF'na üye ülkeler, IMF kaynaklı istikrar programlarını uygulayabilmeleri için IMF ile anlaşma yapmaları gerekmektedir. Bu anlaşma sonunda para, maliye ve kur politikaları yoluyla kamu açıklarının büyük oranda azaltılması ve ödemeler bilançosu dengesinin sağlanması hedeflenir.

Türkiye, 1947 yılında IMF'na üye olarak ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde, IMF destekli istikrar politikaları uygulamaya başlamıştır. Türkiye'nin 1958 yılındaki girişimi göz ardı edilirse, günümüze kadar toplam 19 stand-by anlaşması gerçekleştirilmiştir. Çalışmamızda 2008 Mayıs ayında 19. stand-by anlaşmasını sona erdirmeyi düşünen Türkiye'nin IMF ile ilişkileri değerlendirilmiştir. IMF ile ilgili genel bilgiler verilerek, üyelik başlangıç nedenleri ve ilişkilerindeki tarihsel gelişimi, IMF'na borç geri ödeme doğrultusunda gelişmelere yer verilerek 19. stand-by anlaşmasının içeriği, niyet mektupları ve gözden geçirmelerle IMF'nun Türkiye'ye yönelik değerlendirmeleri ve beklentileri incelenmeye çalışılmıştır.

ULUSLARARASI PARA FONU

İkinci Dünya Savaşı sonrası, ödemeler dengesi sıkıntısına giren ülkelere, kurulacak bir para fonu aracılığıyla destek sağlamak, dünya ticaretinde daralma oluşmasını engellemek ve uluslararası refahın gerilemesinin önüne geçme düşüncelerini tartışmak ve bir sonuca bağlamak üzere ABD'nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods kentinde 1-22 temmuz 1944 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler Para ve Finans konferansı düzenlendi.

Türkiye dahil 44 ülkenin katıldığı Bretton Woods Konferansı sonucunda, savaştan sonraki uluslararası para sisteminin esasları kabul edilmiş ve bir anlaşma imzalanmıştır. Bretton Woods Anlaşması ile dünya çapında iki büyük ve önemli mali kuruluş olan Dünya Bankası ile Uluslararası Para Fonu yaratılmıştır.(Karluk,1998) IMF, 27 Aralık 1945 tarihinde resmen faaliyete başlamış bir uluslararası ekonomik örgüttür. Bretton Woods Konferansına katılan 44 ülkeden 30'u, 30 Aralık 1945 tarihinden önce IMF üyeliğini kabul etmişlerdir. 2007 yılında ise IMF'nun 185 üyesi bulunmaktadır.

Uluslararası Para Fonu'nun Amacı

IMF'nun kuruluş amacı ana sözleşmesinde, "Uluslararası parasal işbirliğinin geliştirilmesini sağlamak, uluslararası ticaretin dengeli bir şekilde gelişmesine yardımcı olmak, çok taraflı ödemeler sisteminin kurulmasına destek olmak, ödemeler dengesi sıkıntısı çeken üye ülkelere gerekli geri

dönüş önlemlerini almak kaydıyla yeteri kadar maddi destekte bulunmak, üye ülkelerin ödemeler dengesi sorunlarının derecesini ve süresini düşürmek” şeklinde belirlenmiştir.(<http://www.imf.org/>)

Ayrıca uluslararası refahı arttırmaya yönelik olarak uluslararası ticaretin ve işbirliğinin arttırılmasına engel oluşturabilecek düzenlemelerin ortaya çıkmasını engellemektir. Bunun için fon, ödemeler dengesi açıklarıyla karşı karşıya kalan ülkelere gerekli mali katkıyı sağlayacak, bu ülkelerin dış ticareti kısıtlayıcı önlemlere başvurmalarını önleyecektir. Fon’un üyelerine sağladığı imkanlar Dünya Bankası ve diğer mali kuruluşların sağladığı imkanlar gibi kredi niteliğinde değildir. IMF’nun imkanları düşük faizli ‘fon’, ‘imkan’ veya ‘kolaylık’ olarak tanımlanmaktadır. (Karluk, 1998)

IMF, kısa dönemde ülkelerin döviz kurlarını saptadıkları düzeyde tutmalarını sağlamak, geçici ödemeler bilançosu açıklarıyla karşılaşan ülkelere ödünç vermek, bir ülkenin parasının kurunu korumasına yardım etmek için üye ülkeleri kendi ödedikleri fonlardan ve kredi olanaklarından yararlandırmak, üye ülkelerin geçici önlemlerle ödemeler bilançosu açıklarını gidermeleri ve döviz kurlarını değiştirmek istemeleri durumunda bu ülkelere danışmanlık yapmak gibi görevleri üstlenmiştir.(Parasız, 1992)

Uluslararası Para Fonu’nun Finans Politikaları

IMF’nun üye ülkelere yönelik olarak izlediği finansal politikalar 4 grupta toplanır, Rezerv dilimi politikaları, Kredi dilimi politikaları, Acil durum destek politikaları, Borç ve borç servisi düşürme politikaları.(Eğilmez,2002)

Rezerv Dilimi Politikası, Ödemeler dengesi sorunlarıyla karşılaşan üye ülkelerin, IMF’ndaki kotalarının konvertibl paralarla ödenmiş kısmını derhal ve hiç bir koşula bağlı olmaksızın kullanabilmeleridir.

Kredi Dilimi Politikası, IMF’nun üye ülkelerin karşılaştığı daha uzun süreli sıkıntıları gidermekte izlediği politikalarıdır. Bu politikalar, Stand-by düzenlemesi, Genişletilmiş fon kolaylığı, Ek rezerv imkanı, Kredi hattı, Telafi Edici Finansman Kolaylığı’dır. Stand-by Düzenlemesi (SBA): Üye ülkedeki kısa süreli ödemeler dengesi sorunlarının çözümü için öngörülen bir destektir. 1-2 yıl arasında ve genellikle 3 ayda bir taksitler halinde verilerek kullanılır. Her bir taksit serbest bırakılmadan önce düzenlemede öngörülen performans kriterlerinin yerine getirilip getirilmediği incelenir. Geri ödemeler en çok 5 yıl içinde yapılır. Stand-by düzenlemesinin maksimum limiti üye ülke kotasının yüzde yüzüdür. Genişletilmiş Fon Kolaylığı (EFF): Makro ekonomik ya da yapısal sorunlardan kaynaklanan ve daha uzun süreli ödemeler dengesi sorunlarının çözümü için hazırlanan orta vadeli programları desteklemek için biçimlendirilmiş üç yıllık bir imkandır.

Stand-by düzenlemesinde olduğu gibi bunda da performans kriterlerine bağlı taksitlendirme söz konusudur. Geri ödemeler 4 -7 yıl içinde yapılır. Bu kolaylığın geri ödemesinin 10 yıla kadar uzatılması söz konusu olabilir. Genişletilmiş Fon Kolaylığı'nın maksimum miktarı üye ülke kotasının yüzde 300'üdür. Ek Rezerv İmkani (SRF): Piyasalarda ortaya çıkan ani bir güven kaybının yarattığı geniş kapsamlı ve kısa dönemli dış finansman sorunlarının neden olabileceği ödemeler dengesi sorunlarını önlemekte kullanılan bir imkandır. Bu imkan Asya krizinden sonra yaratılmıştır. Maksimum geri ödeme süresi 2,5 yıldır. Bu destek türü de yüzde 3 - 5 arasında bir ek faiz yükü taşır. Kredi Hattı (CCL):Krizde maruz kalmış üye ülkeler için kullanılacak bir imkandır. Kredi hattı'nın maksimum tutarı üye ülke kotasının yüzde 300 ile 500'ü arasındadır. Telafi Edici Finansman Kolaylığı (CFF): Dünya piyasalarında ortaya çıkan fiyat değişimleri nedeniyle ihracat gelirlerinde ani düşüşler yaşayan ya da ithal maliyetleri aniden yükselen ülkelere destek olmak için uygulanan bir kolaylıktır.

Acil Durum Destek Politikası, IMF'nun, üye ülkelerinin karşılaştığı acil durumlarda kullandığı imkan, Acil Yardım (Emergency Assistance) dır. Doğal afetlere maruz kalmış ülkelere yapılan bir destektir. Üye ülke kotasının yüzde 25'ile sınırlı olmakla birlikte istisnai olarak bu tutar kotanın yüzde 50'sine çıkarılabilir. Bu kolaylığa IMF basit faiz oranı uygular, ek faiz uygulamaz. Geri ödemesinin de 5 yıl içinde yapılması gerekir.

Borç ve Borç Servisi Düşürme Politikası, IMF'nun fakir ve yüksek borçlu üye ülkelere borç ve borç servisi düşürme politikaları çerçevesinde kullandığı imkan, Fakirliği Azaltma ve Büyüme Kolaylığı (PRGF) dır. Düşük gelirli üye ülkeler için uygulanan PRGF imtiyazlı bir destektir. 5,5-10 yılda geri ödenmesi gereken bu kolaylığa binde 5 faiz uygulanır.

Uluslararası Para Fonu'nun Kota ve Hesap Birimi (SDR)

Ülkelerin sermaye katılım payları olan kotalar, üyelerin oy güçlerini belirlemenin yanı sıra o ülkenin ihtiyaç halinde IMF desteklerinden yararlanma limitlerini de belirler. Bir ülkenin IMF'ndeki kotası o ülkenin geçmiş beş yıldaki ekonomik performansını ölçen bir formülle hesaplanır. Bu hesaplama da milli gelirleri, dış ticaret hacimleri, döviz rezervleri, ihracat çeşitliliği ile dış ödemeleri göz önünde bulundurulur. Kotalar, her beş yılda bir yeniden gözden geçirilir. Fon Governörler Kurulu, kotalara genel bir değişiklik önermeye her zaman yetkilidir. İlgili bir ülkenin talebi üzerine de, o ülkenin kotasında bir düzenlemeye gidilebilir.(Karluk,1998) IMF üyelerinin 31 Temmuz 2006 tarihinde toplam kota tutarı 317 milyar ABD Dolarıdır. (<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/glance.htm>)

1969 yılında IMF'nun yaptığı bir sözleşme değişikliği ile Özel Çekme Hakları (Special Drawing Rights(SDR)) şeklinde hem bir hesap birimi hem de bir ek rezerv (veya likidite) yaratmıştır. Özel Çekme Hakları(SDR); Euro, Japon Yeni, İngiliz Sterlini ve ABD Dolarından oluşan ağırlıklandırılmış bir sepeti temsil etmektedir ve üyelerin IMF ile işlemleri bu birim üzerinden yapılmaktadır. 13 Nisan 2007 tarihiyle 1 SDR=1,52204 \$'dır.

Özel Çekme Hakları, bir "rezerv aracı" olarak yaratıldığı için yasal olarak değişim aracı, para ve kredi aracı olarak tanımlanamaz. Özel Çekme Hakları, elinde bulunduranlar için bir varlıktır fakat kimse için bir yükümlülük değildir. Kendi başına bir değeri yoktur. Bir çeşit açık kredidir. Bu açık kredi, fon üyeleri arasında birbirlerine olan borçlarının mahsup edilmesinde kullanılır. Bu imkanı kullanan üye ülke, diğer üyeler yerine IMF'na SDR cinsinde borçlanır.(Gray,1987)

ULUSLAR ARASI PARA FONU-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Türkiye'nin Statüsü

11 Kasım 1947'de IMF ana sözleşmesinin 4. Maddesi çerçevesinde, yani kambiyo kısıtlamaları uygulayan ülke konumunda üye olan Türkiye, bugün IMF ana sözleşmesinin 8. maddesi statüsünde, yani sermaye hareketlerini serbest bırakmış ülke statüsünde üye durumunda bulunuyor. Türkiye, bu statüye Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkında 32 sayılı kararı yürürlüğe soktukten sonra geçmiştir. (Karluk,1998) Türkiye'nin bu statü değişikliği 3 Nisan 1990'da IMF tarafından dünyaya duyurulmuştur.

Türkiye'nin IMF'na katıldığı tarih olan 1947' de kotası 43 milyon dolardı. Sekizinci genel artırım ile birlikte Türkiye'nin kotası 18 Ağustos 1983 tarihinde 429,1milyon SDR'ye yükseltilirken, 28 Şubat 2007 tarihinde ise 1,191,30 milyon SDR'dir.

Türkiye'nin ödemeler dengesi sorunlarıyla karşılaşması veya bu tür sorunlara yol açabilecek makro ekonomik dengesizlikler içine girmesi durumunda. IMF'ndan teorik olarak kullanabileceği imkanlar şunlardır. Rezerv Dilim pozisyonu, Destekleme Düzenlemesine bağlı olarak Kredi Dilimlerinin Kullanım İmkanı, süresi uzatılmış düzenlemeye bağlı olarak Genişletilmiş Fon Kolaylığı, Telafi Edici ve Olağanüstü Finansman Kolaylığı ile gecici imkanlar arasında yer alan Petrol Kolaylığıdır. (Karluk,2005)

**TABLO1:Türkiye'nin Uluslararası Para Fonu'ndaki Finansal Durumu
(30 Nisan 2007)**

Üyelik Statüsü: 11 Mart 1947		
Genel Kaynaklar Hesabı:	Milyon SDR	Kota %
Kota	1,191,30	100
Rezerv Pozisyonu	112,78	9,47
Borcu	Milyon SDR	Kota %
Stand by düzenlemesinden	5,236,95	439,6

Kaynak:<http://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberKey1=980&date1key=2007-05-21>.

Türkiye'nin Uluslararası Para Fonu İle Stand-By Anlaşmaları

1946 devalüasyonu, Türkiye'yi dünya ekonomisine entegre etmeye yönelik liberalizasyon önlemleriyle birlikte uygulamaya konuldu ve dış yardım arayışına başlandı, sonunda Türkiye IMF, Dünya Bankası ve Avrupa İktisadi İşbirliği Örgütleri'ne 1947 yılında üye olarak uluslararası entegrasyon ile bağlantılarını kuvvetlendirdi (Boratav,1989).Devalüasyonun gerçekleştirilmesinin önemli nedenlerinden biri o yıllarda IMF'na girildiği taktirde devalüasyon yetkisinin sınırlanacak olmasıydı. IMF o yıllarda ülkelerin tek başlarına %10'un üzerinde devalüasyon yapmalarını izne bağlıyordu.IMF'na katılmadan önce büyük oranda bir devalüasyon yapılmasına karar verildi. Bu nedenden dolayı birinci devalüasyon büyük tartışmalara konu oldu.(Kepenek ve Yentürk,2000).Bu gelişmeler doğrultusunda Türkiye ekonomisinde gözlenen ithalat artışları toplam üretimdeki düşüşler Türkiye'nin IMF destekli 4 Ağustos 1958 istikrar önlemlerini almasını gerektirdi.

4 Ağustos 1958 kararları Türkiye'de para mal ve emek piyasalarının eksik işlediği sermaye piyasasının olmadığı ve devlet müdahalesinin yoğun olduğu bir ortamda yürürlüğe konmuştur ve söz konusu kararlar IMF'nun Ortodoks kökenli para ve maliye politikalarını içeren bir istikrar programı yapısına sahiptir. (Parasız, 1998).

1960 Ödemeler bilançosu dengesizliği, döviz rezervlerindeki azalma ve ülkenin dışa bağımlılığının artması sonucunda kalkınma planları ile istikrar arayışı içersine girildi. Türkiye' nin 1958 yılında ki stand-by düzenlemesi göz ardı edilirse, IMF ile ilişkilere başlaması ile birlikte ilk stand-by anlaşması da 1 Ocak 1961 tarihinde gerçekleştirildi. Bir yıl süren bu ilk stand-by anlaşması 31 Aralık 1961'de sona erdi. Türkiye'nin AB ile

ilişkilerinin başlaması da IMF ile stand-by düzenlemelerinin başladığı döneme rastlamıştır. 30 Mart 1962'de IMF ile yeni bir düzenlemeye giden Türkiye'nin bu anlaşması bir yıldan daha az sürdü ve 31 Aralık 1962'de bitti. 15 Şubat 1963'te üçüncü stand-by anlaşması yaklaşık dokuz ay sürdü. Dördüncü stand-by anlaşması ise 15 Şubat 1964 tarihinde başlarken, bu anlaşma da 31 Aralık 1964'de bitti. Türkiye, 1961 yılından, 1970 yılına kadar her yıl, IMF ile bir stand-by gerçekleştirdi. Anlaşmalar genellikle bir yıl dolmadan sona erdi. Bu ilk Stand-by anlaşmasından 1970 yılına kadar Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu kredinin sağlanabilmesi için her yıl niyet mektupları hazırlanarak yeni bir stand-by düzenlemesine gidildi.

1970'ten, 1978'e kadar IMF'na sekiz yıl ara veren ve bu süre içinde stand-by anlaşması yapmayan Türkiye, 1978 yılından, 1980 yılına kadar, IMF ile yeniden birer yıllık stand-by anlaşmaları gerçekleştirdi.

1973 yılında petrol krizi, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nın bütçeye getirdiği yük 1978 ve 1979'da yeni istikrar programının yürürlüğe konmasına ve yeni stand-by anlaşmalarını gündeme getirmiştir. Yapılan Stand-by anlaşmaları sonucunda uygulanan istikrar programına karşın Türkiye beklediğinin çok altında dış krediye kavuştu. Kredi girişlerinde görülen aksaklık nedeniyle de uygulanan politikalar başarıya ulaşamadı. (Olgun, 1979)

1970'lerin sonuna doğru uygulanan istikrar politikaları sonucunda TL'nin büyük oranda değer kaybına uğradığı gözlenmektedir. Ayrıca ödemeler bilançosunda beklenen iyileşme sağlanamazken, devalüasyonlar da ithalatın gerilemesine ihracatın ise artmasına yardımcı olamamıştır. Ekonomik büyümenin gerilemesinin yanı sıra, enflasyon yükselmiştir. Sonuçta içinde bulunulan durumdan kurtulmak için yine IMF önerilerine bağlı kalınarak yeni bir program hazırlanmıştır. Bu programda 24 Ocak 1980 istikrar programıdır. (Erdost, 1982)

Türkiye, 18 Haziran 1980 tarihinde ilk kez, IMF ile en uzun stand-by anlaşmasını gerçekleştirdi ve bu anlaşma 17 Haziran 1983'te sona erdi. 1983 yılında yeni bir stand-by düzenlemesine giden Türkiye'nin anlaşma süresi bir yıl sürdü. Bu dönemde ülkede kontrol altına alınamayan enflasyon ve gelir dağılımı eşitsizliği gözlemlendi.

1980 yılından sonra uygulanan yeni istikrar politikası küreselleşmenin etkisiyle kamu kesiminin ekonomi içindeki payını küçültmeye eğimli bir anlayış benimsemiştir. Ancak bu anlayışın ülkede kuramsal hukuksal ve ekonomik temeli olmadığından 24 Ocak Programı ülkede önemli toplumsal ve ekonomik sorunlara yol açmıştır. (Kazgan, 1995)

Türkiye, 1984 yılından 1994 yılına kadar IMF ile stand-by düzenlemesine gitmedi. 8 Temmuz 1994'te yapılan stand-by ise 26 Eylül 1995'te sona erdi. 4 yıllık aradan sonra 1999-2002 döneminde 17. stand-by düzenlemesi gerçekleştirildi. (<http://www.ntvmsnbc.Com/news/301119.asp>) Türkiye 18 Aralık 2000 tarihinde likidite darboğazından doğan kriz sonrasında, gelirler, harcamalar, para piyasaları ile özelleştirme dahil yapısal reformlara ilişkin yeni önlemlerin yer aldığı IMF ile kendisini çok fazla bağlayıcı yeni bir niyet mektubu vererek anlaşmak zorunda kalmıştır. (Parasız, 2002) 18. stand-by düzenlemesine 4 Şubat 2002'de başladı. 18. Stand-by anlaşmasının, 4 Şubat 2005 de sona ereceği tarihten önce Ocak 2005'te 19. stand-by düzenlemesine gitti. 11 Mayıs 2005 de de 10 Mayıs 2008'de sona erecek olan 19. Stand-by düzenlemesi gerçekleştirildi.

TABLO 2: Türkiye'nin Uluslararası Para Fonu ile Gerçekleştirdiği Stand-By Anlaşmaları (20 Mayıs 2007)

	Yıllar	Süre (Ay)	Öngörülen Kredi (Milyon \$)	Kullanılan Kredi (Milyon \$)
1	1 Ocak 1961	12	55	24
2	30 Mart 1962	9	46	22
3	15 Şubat 1963	11	32	32
4	15 Şubat 1964	11	32	28
5	1 Şubat 1965	12	32	0
6	1 Şubat 1966	12	32	32
7	15 Şubat 1967	11	40	40
8	1 Nisan 1968	9	40	40
9	1 Temmuz 1969	12	40	15
10	17 Ağustos 1970	12	132	132
11	24 Ağustos 1978	24	441	132
12	19 Temmuz 1979	12	368	338
13	18 Haziran 1980	36	1,838	1,838
14	24 Haziran 1983	12	331	83
15	4 Nisan 1984	12	331	248
16	8 Temmuz 1994	14	897	682
17	22 Aralık 1999	36	22,105	17,254
18	4 Şubat 2002	36	18,846	16,846
19	11 Mayıs 2005	36	10,000	4,748

Kaynak: <http://www.hazine.gov.tr>

Türkiye'nin Uluslararası Para Fonu'na Geri Ödeme Planı

Uluslararası Para Fonu'na üye ülkelerin, IMF-stand-by düzenlemesi çerçevesinde kullanmış olduğu kredilerin vadesi 5 yıl, ödeme dönemi ise 3 yıl 3 aydır. IMF İcra Direktörleri Kurulu 28 Kasım 2000 tarihinde ülkelerin kredi geri ödemelerini normal vadesinden bir yıl önce yapmasının beklenmekte olduğu yönünde bir karar almıştır. Fakat vadesinden bir yıl önce geri ödeme yapmak bir zorunluluk değildir.

Hazine Müsteşarlığı verilerine göre, Türkiye'nin IMF 'na olan borçları 2003–2006 döneminde önemli ölçüde kapatılmıştır. Söz konusu dönemde Türk Hazinesi, IMF'ndan 8 milyar 391 milyon dolar borç aldı ve anapara ve faiz olmak üzere 25 milyar 568 milyon dolar borç ödemesi gerçekleştirdi. IMF'ndan 2003 yılında 1 milyar 770 milyon, 2004 yılında 1 milyar 233 milyon, 2005'te 2 milyar 381 milyon, 2006'da 3 milyar 7 milyon dolar borç kullanan Türkiye, 2003'de 2 milyar 769 milyon, 2004'de 5 milyar 910 milyon, 2005'de 8 milyar 448 milyon, 2006'da 8 milyar 441 milyon dolar borç ana para ve faiz ödemesi yaptı. Böylece son 4 yılda 17 milyar 177 milyon dolar net borç ödemesi yapan Türkiye, ilk defa IMF'ndan aldığı borçtan çok daha fazlasını ödedi.

Yeni stand-by düzenlemesi kapsamında 2006 yılına ilişkin 2,52 milyar SDR tutarındaki (yaklaşık 3,80 milyar ABD Doları) geri ödeme planı erken ödeme yerine normal ödeme takvimine alınarak 2007 yılına kaydırıldı

TABLO 3:Türkiye'nin Uluslararası Para Fonu'na Geri Ödeme Projeksiyonu (30 Nisan 2007)

(Milyon SDR)					
Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011
Anapara	1,456,47	1,244,05	1,693,27	843,16	
Faiz	233,87	197,63	108,6	28,96	0,63
Toplam	1,690,34	1,441,67	1,801,868	872,13	0,63

Kaynak:<http://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberKey1=980&date1key=2007-05-21>.

IMF'nun verilerine göre Türkiye, 2007'de geri ödemeler konusunda nispeten daha rahat bir sürece girerken 2005 ve 2006 yıllarını 8 milyar doların üzerinde bir ödemeye tamamlayan Türkiye'den 2007 yılında ise 5,6 milyar dolarlık bir ödeme bekleniyor. Mevcut stand-by anlaşmasının tamamlanacağı 2008 yılında IMF'na toplam 2,1 milyar dolarlık ödeme yapacak Türkiye'nin, 2009 yılında da 2,1 milyar dolarlık bir geri ödeme

yapması gerekecek. Türkiye IMF'na olan mevcut borçlarını 2010 yılında yapacağı 722 milyon dolarlık ödemeye tamamlamış olacak. Ancak ekonomi yönetimi, söz konusu ödeme planını daha da erkene çekerek sona erdirmeye alternatifini de değerlendirebilir. (<http://www.imf.org/>)

TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI PARA FONU İLE 19.STAND-BY ANLAŞMASI

IMF ile 19. stand-by anlaşmasını 11 Mayıs 2005 tarihinde imzalayan Türkiye, geçmiş üç yıllık programın devamı niteliğindeki 2008 Mayıs ayına kadar sürecek olan yeni programla ekonomideki yeniden yapılanmanın eksik kalan yönlerini tamamlamayı hedefliyor. Yeni üç yıllık stand-by düzenlemesi kapsamında 2005–2007 döneminde IMF'ndan kullanılması öngörülen kaynak tutarı ise 10 milyar ABD Dolarıdır.

IMF'nun on bir gözden geçirmeyle denetleyeceği 19.Stand-by anlaşmasının hedefleri, büyümenin sürdürülebilirliği için gereken koşulları yaratma ve yaşam standardının yükseltilmesi, işsizliğin azaltılması, AB ekonomilerine yaklaşıma yardım edilmesi ve IMF desteğinden düzenli bir çıkışın sağlanması olarak belirlendi. Toplam 10 milyar dolarlık stand-by anlaşmasında kredinin ilk kısmı kullanıma bırakılırken, 837,5 milyon ABD dolarlık kısmının 11 eşit parçaya verileceği kararlaştırılmıştır. (http://www.hazine.gov.tr/Standby/9GGNM/9ggnm_tr.htm.)

TABLO 4:Türkiye-Uluslararası Para Fonu İlişkilerinde Son Üç Finansal Düzenleme (30 Nisan 2007)

Düzenleme	Onaylanma Tarihi	Sona Erme Tarihi	Onaylanan Miktar(Milyon SDR)	Kullanılan Miktar (Milyon SDR)
Stand-by	11 Mayıs 2005	10 Mayıs 2008	6,662,04	3,664,12
Stand-by	4 Şubat 2002	3 Şubat 2005	12,821,20	11,914,00
Stand-by	22 Aralık 1999	4 Şubat 2002	15,038,40	11,738,96

Kaynak:<http://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberKey1=980&date1key=2007-05-121>.

Türkiye'nin Uluslararası Para Fonu ile 19.Stand-by Anlaşması Niyet Mektubu

IMF tarafından ülkenin niyet mektubunun uygun bulunması, ülkenin diğer uluslararası borçlanmalarına olumlu yönde etkide bulunduğu ve yeşil ışık yaktığı için ülke açısından çok önemlidir. (Karluk, 2007)

IMF' na, 26 Nisan 2005 tarihinde gönderilen ve Devlet Bakanı ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası başkanının imzalarını taşıyan Niyet Mektubu, iki buçuk sayfası ön bildiri olmak üzere toplam 31 sayfadan oluşuyor. IMF İcra Direktörleri Kurulu tarafından onaylanan Niyet Mektubu'nda, IMF'nun mali desteğinden çıkmaya hazırlık olarak ve dış şoklara karşı dayanıklılığını artırmak için uluslararası rezerv pozisyonunun güçlendirileceği amacı belirtiliyor.

Son iki yılda, ekonomik büyüme önemli bir oranda artarken, enflasyonun tek hanelere indirildiği, yatırımcı güveninin yeniden tesis edildiği, faiz oranlarının gerilediği Türkiye ekonomisinin, Avrupa Birliği'ne uyum sağlamanın temel hedef olarak vurgulandığı niyet mektubunda, program sürecinde, düşük enflasyon, güçlü ve sürdürülebilir büyüme ile istihdamın artırılmasının hedeflendiği ifade edilerek izlenecek politikalar belirlenmiştir. Bu politikalar, (<http://www.arsivsabah.com.tr/2005/05/13/eko101.htm>)

Cari İşlemler Açığı Politikası, Cari işlemler açığının 2005 yılında GSMH'nin yüzde 4,5'ine, programın geri kalan yıllarında yüzde 3'e düşürülmesi hedeflendi.

Enflasyon Politikası, Enflasyonun tek hanelere düşürülmesi ve AB standartlarına indirilmesi çabasının, Merkez Bankası'nın bağımsızlığı korunarak, mali disiplin sağlanarak gerçekleştirileceği, bu çerçevede de, Ocak 2006'ya kadar resmi enflasyon hedeflemesine geçileceği ve enflasyonun, 2005'te yüzde 8, 2006 yüzde 5, 2007'de yüzde 4 olarak hedeflenip programın sonuna kadar yüzde 5'in altına indirileceği belirtildi.

Büyüme-İstihdam Politikası, büyüme, ekonomide sürdürülebilir büyüme sağlamanın yanı sıra üç yılda milli gelirden ortalama büyüme hedefi yüzde 5 olarak belirtilirken istihdam politikası da, büyümeye paralel olarak üç yılda 1 milyon 650 bin kişilik istihdam artışı hedeflemektedir.

Faiz Dışı Fazla Politikası, Üç yıllık stand-by düzenlemesi sürecinde, sıkı kamu maliye politikasına devam edileceği, borçların azaltılacağı, program sonuna kadar da, Gayri Safi Milli Hasıla'nın yüzde 6,5'i oranındaki faiz dışı fazla oranı hedefinin devam ettirileceği, net kamu borç stokunun da, program sonuna kadar GSMH'nin yüzde 5'ine indirilmesinin hedeflendiği ifade edilmektedir.

Vergi Politikası, Gelir Vergisi reformu yapılarak, bordrolular ile beyana tabi tarifeler (serbest meslek mensupları ve esnaf vb) birleştirilecek. Vergiye tabi gelir dilimi sayısı azaltılacak. "Gider indirimi" sistemi yeniden şekillenecek. Örneğin sağlık, eğitim harcamalarının da vergi matrahından düşürülmesinin

yolu açılacak. KDV politikası; eğitim, sağlık ve bazı gıda ürünlerinde yapılan indirimlerden sonra program dönemi boyunca KDV oranları ve kapsamı değiştirilmeyecek. Kurumlar Vergisi; 3 yıl içinde Kurumlar Vergisi oranları basitleştirilecek, vergi tabanı genişletilecek, oranlar AB ile uyumla hale getirilecek. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV); 2005 yılında gelir hedefleri aştığı takdirde, finansal aracılık vergileri aşamalı olarak kaldırılacak. BSMV koşullar elverirse 2006 yılına kadar, Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF) da 3 yıl içinde kaldırılacak. Menkul Kıymet Vergisi; 2006'dan itibaren menkul kıymetler, banka mevduatları ve diğer finansal varlıklardan elde edilen kazançlar için tek bir vergi oranı uygulanacak. Bu oranın yüzde 15 olması kararlaştırılmıştı. Maktu Vergiler; 2005 yılında maktu vergiler ve KİT fiyatları 2005 yılı program varsayımlarıyla uyumlu olacak. Yani sigarada, talih oyunlarında uygulanan vergiler ve KİT fiyatları en az enflasyon oranında artırılacak.

Yerel Yönetim Politikası, İl özel idareleri ve belediyelerin borç stoku yıllık gelirlerini aşmamalı ve büyük şehir belediyelerinin borç stoku ise yıllık gelirlerinin 1,5 katı ile sınırlandırılmalıdır. Tüm yerel yönetimlerin yıllık gelirlerinin yüzde 10'unu aşan yeni iç borçlanmaları merkezi hükümetin iznini gerektirirken belediyelerin borç geri ödemeleri genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılacak paylardan yapılacak kesintilerle güvence altına alınacaktır.

Sosyal Güvenlik Politikası, SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı açıklarına, GSMH'nin yüzde 4,5'i oranında tavan konulacak. Sosyal güvenlik reformu, prim tabanının değiştirilmesi ve emeklilik yaşının ayarlanması 10 yıllık sürede GSMH'nin yüzde 1'i düzeyinde tasarruf yapılacak. Sağlıkta reformların getirebileceği olası maliyet için telafi edici mali tedbirler alınacak.

Özelleştirme Politikası, Türk Telekom'un özelleştirme programını dönüm noktası olacak. Tüpraş'ın 2005 yılında kalan yüzde 51'lik hissesi blok olarak satılacak. Erdemir'in yüzde 46'lık hissesi, blok satış yöntemiyle 2005 içinde özelleştirilecek.

Kamu Bankaları politikası, Her kamu bankası için özelleştirme stratejisi Haziran 2005'e kadar kabul edilecek. Vakıfbank'ın ilk halka arzı 2005 sonuna kadar yapılacak. BDDK, bankacılık sektörünün gözetim ve denetimine ilişkin yerinde ve uzaktan denetim faaliyetlerinin koordinasyonunu sağlamaya ve personelin etkinliğini artırmaya yönelik tedbirler listesi takvimini Eylül 2005 sonuna kadar yayınlayacak. Finansal sistemin entegre denetimi için bir komite kurulacak ve raporunu Mart 2006'da yayımlayacak. Program sürecinde, yatırım ortamının daha da

geliştirileceği, yeni bankacılık yasasıyla, düzenleme ve denetleme sisteminin daha da güçlendirileceği ve kamu bankaları yeniden yapılandırılacaktır.

Türkiye'nin Uluslararası Para Fonu ile 19.Stand-by Anlaşması Gözden Geçirmeler

Gözden geçirmeler, IMF açısından program performansının geniş anlamda değerlendirilmesi için bir fırsattır. Performans kriteri tutturulmuş olsa bile, eğer program amaçlara ulaşmada başarısız kalıyor veya bununla ilgili başka sorunlar ortaya çıkıyorsa, IMF program gözden geçirmesinin tamamlanmamasına karar verebilir. Bunun en tipik örneği, performans kriterinin sağlanması, ancak bunun hemen sonrasına programın gelecekteki başarısını olumsuz etkileyecek önlemlerin alınmasıdır. Böyle bir durumda, gözden geçirme tamamlanmadan veya ilerideki kullanımlar gerçekleştirilmeden önce hükümetin iyileştirici politikaları aldığını göstermesi gerekir. (Karluk, 2007)

Türkiye'nin Uluslararası Para Fonu ile yaptığı 19. stand-by anlaşması 11 gözden geçirmeyle tamamlanacaktır. Günümüze kadar gerçekleşen gözden geçirmeler de 1.ve 2. , 3. ve 4. gözden geçirmelerde birleştirilme yoluna gidilirken 5. ve 6. gözden geçirmeler tek tek gerçekleştirilmiştir.

IMF İcra Direktörleri Kurulu, 1. ve 2. Gözden Geçirmeye ilişkin niyet mektubunu onaylayarak yaklaşık 1,6 milyar ABD Doları (1,1 milyar SDR) tutarındaki kredi dilimini serbest bıraktı. 1. ve 2. gözden geçirme kapsamında kamu maliyesi ve para politikası ile ilgili hedefler ve yapısal reform programı kapsamında bankacılık, kamu bankaları, sosyal güvenlik ve vergi reformuna ilişkin çalışmalara yer verildi.

3. ve 4. Gözden Geçirmelerin birleştirilerek tamamlanmasıyla yaklaşık 1,9 milyar ABD Doları (1,3 milyar SDR) tutarındaki kredi dilimi serbest bırakılmış oldu. Hazine Müsteşarlığı'nın açıklamasına göre, 3. ve 4. Niyet Mektubu'nda sağlıkta ek tedbirlerden 2,1 milyar YTL tasarruf beklenirken vergi reformunun ikinci ayağının Temmuz ortasına kadar hazırlanması ve Eylül sonuna kadar TBMM'ne sunulması, yeni teşvik ve sektörel vergi indiriminin de olmayacağı belirtildi.

Hazine Müsteşarlığı, IMF ile yürütülmekte olan stand-by düzenlemesinin 5. gözden geçirmesinin IMF İcra Direktörleri Kurulu tarafından görüşülerek onaylandıktan sonra yaklaşık 1,132 milyon ABD Doları (749,5 milyon SDR) tutarındaki kredi diliminin serbest bırakıldığını açıkladı. 5.Gözden Geçirme çalışmaları kapsamında başta vergi politikası ve idaresi, sosyal güvenlik ve mali sektör olmak üzere yapısal reformlarda ilerlemeler değerlendirilmiştir.

(http://www.treasury.gov.tr/GuncelDuyuru/DEI_20061023_IMF.pdf)

Türkiye ve IMF stand-By Düzenlemesi'nin 6.gözden geçirme çalışmaları kapsamında, KİT'lerin orta vadede kamu maliyesi program hedefleriyle uyumlu bir performans sergilemesine katkıda bulunacak kısa, orta ve uzun dönemli yapısal içerikli düzenlemelere yönelik teknik çalışmaların bir süre daha devam ettirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Kamu maliyesi hedeflerine KİT'lerin yapacağı katkıyı desteklemek üzere KİT ve Merkezi Yönetim Bütçesi harcamalarında GSMH'nin yüzde 0,2'si oranında tasarrufa gidilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca kısa vadede KİT'lerin tahsilat sistemlerini daha sağlıklı bir yapıya kavuşturacak, orta vadede ise maliyet yapılarında meydana gelen kalıcı nitelikteki değişikliklerin bu kuruluşların mali performanslarını bozmamasını sağlayacak yapısal nitelikli adımların atılması üzerinde görüş birliği sağlanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda Niyet Mektubu taslağı üzerinde mutabakat sağlanmış olup, prosedüre yönelik hususların tamamlanması sonucunda Uluslararası Para Fonu İcra Direktörü Kurulu 2007 yılı Mayıs ayı içinde toplanarak, 6. gözden geçirmeyi gerçekleştirmiştir. 6. gözden geçirmenin tamamlanmasıyla yaklaşık 1,135,3 milyon ABD Doları (749,5 milyon SDR) tutarındaki kredi dilimi serbest bırakılmıştır. (<http://www.hazine.gov.tr>)

19.Stand-by Anlaşması'nda Uluslararası Para Fonu'nun Türkiye'den Beklentileri ve Değerlendirmeleri

IMF, 4.madde kapsamında yaptığı görüşmeleri sonuçlandırarak Türkiye'ye bir öneri paketi sundu. IMF'nun sunduğu değerlendirmeler ve öneriler; (<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=215207>)

2006 yılı büyüme rakamı Türkiye'nin uzun dönem ortalamasından yüksek olsa da, birçok yükselen piyasa ekonomisindeki büyümenin hala gerisindedir. İşsizlik yüksek seviyesini korumaktadır. Büyüme potansiyelinin artırılması, piyasaların ve potansiyel yerli ve yabancı yatırımcıların güveninde kararlı iyileşme gerektirmektedir. Bunun için de; Maliye ve para politikalarındaki disiplinin, düşük enflasyonu güvence altına almak ve özellikle halen yüksek seviyede bulunan kamu borcundan kaynaklanan kırılganlıkları azaltmak amacıyla sürdürülmesi, verimliliği desteklemek, istihdam ve yatırımı artırmak amacıyla arz odaklı yapısal reformların ilerletilmesi sonucu potansiyel büyümeyi % 5'in oldukça üzerinde seviyeye yükseltecektir. Daha güçlü büyümede, ekonominin cari açığı sürdürme yetisini iyileştirmek ve dış finansmanı doğrudan yabancı yatırım gibi daha istikrarlı kaynaklara yöneltmek suretiyle, dış şoklara karşı hassasiyetini azaltacaktır.

Faizlerin Düşürülmesi, Enflasyon oranlarındaki düşüş 2006 yılında kesintiye uğramıştır. Fakat enflasyonda hedefe doğru bir yakınsama gerçekleşmediği takdirde Merkez Bankası, politikasını daha da sıkılaştırmaya hazırdır. Enflasyonun somut bir şekilde düşüş eğilimine girdiğinin teyit edilmesi halinde, faizler ihtiyatlı bir yaklaşım çerçevesinde düşürülecektir.

Faiz Dış Fazla, Yüzde 6,5 faiz dışı fazla sürdürülmeli, bu hedef 2008'de de muhafaza edilmelidir. Bunun için harcamaların belli sınırlar dahilinde tutulması büyük önem arz edecek olup, bütçe kalitesini azaltan ve vergi tabanını daraltan bir defaya mahsus girişimlerden kaçınılmalıdır.

Kamu Borcunun Düşürülmesi, Orta vadede politikalar, kamu borcunun düşürülmesi ve bozucu etkileri olan vergilerin azaltılmasına yönelik temel hedeflere odaklanmalı. Kamu Borcunun net bazda GSMH'nın yaklaşık %30'una düşürülmesinin kamu maliyesinin önceliği olduğu konusunda mutabakat oluşturulmuştur. Bu mutabakat sağlanmalıdır.

Yapısal reform, reform gündeminin en temel unsurlarından biri, sosyal güvenlik reformunun yeniden hayata geçirilmesi olmalıdır.

İş Yasalarında Esneklik, Büyüme büyük ölçüde istihdamın artmasına ve işgücü verimliliğine bağlı olacaktır. Görüşmelerde emek piyasası düzenlemelerinin yumuşatılmasının ve yüksek istihdam vergilerinin azaltılmasının işsizliği düşürebileceği, işgücü katılımını arttıracığı ve ciddi düzeydeki kayıt dışı kesimi daraltacağı hususunda görüş birliğine varılmıştır.

İstihdamda Vergi Yükünü Azaltmak, Emek piyasasındaki katılıkları gidermek amacıyla atılabilecek adımlar arasında orta ve büyük ölçekli şirketler üzerinde işe almaya ilişkin bazı zorunlulukların kaldırılması, zorunlu kıdem tazminatı sisteminin rasyonelleştirilmesi, esnek koşullu istihdam uygulamalarına izin verilmesi ve üzerindeki vergi yükünün azaltılmasıdır.

Bankaların özelleştirilmesi, bütçe şartları elverdiği ölçüde finansal aracılık vergilerinin kaldırılması, başta Halk Bankası'nın halka arzının tamamlanması olmak üzere kamu bankalarının özelleştirilmesi de kararlılıkla ilerleme sağlanmalıdır.

Denetimin geliştirilmesi, Finansal sektör geliştikçe kurumsal çerçevenin ve denetim alt yapısının aynı paralelde geliştirilmesi büyük önem arz edecektir. Gözetim uygulamalarının daha da geliştirilmesi öncelik taşırken, şirket bilanço bilgilerinin kapsamının ve zamanlamasının da iyileştirilmesi

gerekmektedir. Yeni Ticaret Kanunu'nun erken bir zamanda çıkarılması bu kapsamda yararlı olacaktır.

Yabancı Sermaye; Doğrudan yabancı yatırımların gelecekte daha da artması için önemli bir imkan mevcuttur. Özelleştirme programının ilerletilmesi, AB ile yakınsama amacıyla yürütülen reformların devam ettirilmesi ve piyasalara giriş önündeki engellerin azaltılması amacıyla ürün piyasası düzenlemelerinin yumuşatılması yeni özel yatırımları destekleyecektir.

SONUÇ

Uluslararası Para Fonu, üye ülkelerinin finansman ihtiyacını karşılamak, ödemeler dengesi açığını kapatmak, ülkede ekonomik istikrarı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda finansman kolaylığı sağlayacağı ülkelerin uygulayacağı ekonomik programları da belirlemeye başlamıştır. Fakat IMF tarafından uygulanan istikrar programları ülkenin ekonomik yapı ve şartlarına zaman zaman uymayarak olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.

Türkiye, IMF ile 1947 yılından günümüze kadar ekonomik krizlerden kurtulabilmek, yapısal reformları sağlayabilmek ve finansman ihtiyacını giderebilmek için farklı dönemlerde farklı önlemleri içeren 19 kez IMF destekli ekonomik programları uygulamasına rağmen bu politikaların büyük bir kısmı gerek yapısal düzenlemelerin yeterli olmamasından, gerekse siyasi değişimlerin politikaların uygulama sürecini etkilemesinden dolayı gerekli başarıyı gösterememiştir.

IMF'nun tarihimizde oldukça uzun geçmişe dayalı bir yeri olmasına karşın iktisat politikası içerisindeki konumu özellikle 1998 yılındaki Yakın İzleme Anlaşması'ndan bu yana daha da belirginleşmiştir. 1999 yılında yapılan stand-by anlaşmasıyla ekonomik yapısal reformların gerçekleştirilmesi konusunda oldukça ilerleme kaydedilmesine rağmen, hala kat edilecek önemli mesafe bulunmaktadır.

Türkiye'nin IMF ile gerçekleştirilen 19. stand-by anlaşmasının sona ereceği 2008 Mayıs ayına kadar IMF, GSMH'nin % 6,5 oranındaki faiz dışı fazla hedefinde ve net kamu borcunun GSMH'ya oranının %30'a çekilmesinin önemini vurgularken, ayrıca seçim yılı olarak belirlenen 2007 yılı içerisinde seçim öncesinde Sosyal Güvenlik Kanunu TBMM'den geçirilmeli ve yeni kurulan illere yönelik teşvik uygulamasının sınırları daraltılmalı, elektriğe doğalgaza zam yapılmalı, konut sektörünü ve konut kredilerini teşvikte ihtiyatlı olunmalı, bütçede de başta sağlık harcamaları olmak üzere gider artırıcı girişimlere son verilmeli isteklerini ısrarla vurgulamaktadır.

19. stand-by anlaşması çerçevesinde gerek niyet mektuplarında gerekse gözden geçirmelerde verilen taahhüt sonucunda ele alınan büyüme ve faiz dışı fazla göstergelerinin dışında kalan, faizlerin düşürülmesi, kamu borcunun azaltılması, yapısal reformların özellikle de Sosyal Güvenlik Reformu'nun hayata geçirilmesi, vergi yükünün azaltılarak istihdamın arttırılması, bankacılık özellikle kamu bankalarının özelleştirilmesi, yabancı sermaye girişini artırıcı önlemlerde istenilen hedeflere ulaşamadığımız ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca 19. stand-by anlaşması doğrultusunda dış borç ve net uluslararası rezervlere ilişkin hedeflere ulaşılırken büyüme performansı da finansal piyasalarda geçen yıl görülen dalgalanmanın zorunlu kıldığı faiz artışı ve buna bağlı kredi genişlemesindeki azalma nedeniyle son yıllardaki seyrine kıyasla bir miktar yavaşlamış olsa da halen program kapsamında öngörülen seviyeler civarındadır. Fakat enflasyon hedeflemesinde gerek 2006 yılında gerekse 2007 yılının ilk dört aylık verilerinde sapmalar gerçekleşmiştir. 2006 sonu kamu maliyesi hedefleri kapsamında konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlası ile sosyal güvenlik kuruluşlarının genel dengesine ilişkin alt sınır hedefleri tutturulmuştur. Fakat öngörülenin üzerinde gerçekleşen faiz dışı harcamalara ilişkin üst sınır tutturulamamıştır. Ayrıca faiz dışı fazla, harcama ve sosyal güvenlik dengesine ilişkin hedefler, beklenenin altındaki gelir ve öne alınan bazı harcamalar sonucunda tutturulamamıştır.

Ekonominin temel yapısı ve bilançoların son yıllarda önemli ölçüde güçlendiği ve böylece ekonominin, negatif şoklara karşı çok daha dayanıklı hale geldiği belirtilen 6. gözden geçirme kapsamındaki Niyet Mektubu'nda, Son siyasi belirsizlik finansal piyasa oynaklığı riskini artırmış olsa da, güçlü politikaların sürdürülmesi konusundaki taahhüdün muhafaza edildiği belirtilirken ayrıca 2007 yılında faiz dışı fazlanın GSMH'nin yüzde 6.7'sine ulaşmasının mümkün olabileceği, 2007 yılında cari işlemler açığının GSMH'nin yüzde 7.25'ine gerilemesinin beklendiği dış finansman görünümü elverişli seyrini sürdürmekte olup doğrudan yabancı yatırımların, cari işlemler açığının yarısını finanse edeceği cari işlemler ve finans hesaplarındaki gelişmelerin yakından takip edilmesine ve gerektiği takdirde, politika ayarlamaları yapılacağı, KİT'lerinin mali durumunda zayıflama gözlemlendiği ve bunu çözmek için de 2008'de ilk üç dağıtım şirketinin özelleştirileceği vurgulanmıştır.

İstihdam ve yatırımı artırmak, verimliliği desteklemek ve potansiyel büyümeyi istikrarlı bir şekilde sürdürebilmek, yapısal reformların hayata geçirilmesi ile sağlanabilir. Orta vadeli borç azaltma stratejisi çerçevesinde faiz dışı fazla vermeye devam edilerek, daha fazla düşüş temin edilmeli, acık enflasyon hedeflemesi doğrultusunda Merkez Bankasının bağımsızlığı korunmalı, düşük enflasyonu güvence altına almak ve özellikle halen yüksek

seviyede bulunan kamu borcundan kaynaklanan kırılganlıkları azaltmak amacıyla finansal sistemin istikrarı korunarak maliye ve para politikalarındaki disiplinin sürdürülmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Boratav, K.(1989). *Türkiye İktisat Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Eğilmez, M.(2002). IMF ve TÜRKİYE_(www.mahfiegilmez.com.tr)
- Erdost, C.(1982). *IMF İstikrar Politikaları ve Türkiye*-Ankara: Savaş Yayınları.
- Gray, H.P.(1987). *International Economic Problems and Policies*, USA, s.385–386
- Karlık, S.R.(1998). *Uluslararası Ekonomik Mali ve Siyasal Kuruluşlar*. Ankara: Turhan
- Karlık, S.R.(2005). *Cumhuriyet'in İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisi'nde Yapısal Dönüşüm*. İstanbul: Beta
- Karlık, S.R.(2007). *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Kuruluşlar*. İstanbul: Beta.
- Kazgan, G.(1995). *Yeni ekonomik Düzendeki Türkiye'nin Yeri*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kepenek, Y.- Yentürk, Nur.(2000). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: Remzi
- Olgun, H.(1979). “1979 Yılında Türk Ekonomisinde Ana Gelişmeler”, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 6:22–23.
- Parasız, İ.(1992). *Para Banka ve Finansal Kuruluşlar*. Bursa: Ezgi
- Parasız, İ.(1998). *İktisat ve İstikrar Politikaları*. Bursa: Ezgi
- Parasız, İ.(2002). *Enflasyon Kriz Ayarlamaları, Dünyada ve Türkiye'de Kalkınma Makro Ekonomisi Sorunları*. Bursa: Ezgi
- http://www.hazine.gov.tr/GuncelDuyuru/DEI_20070412_imf_6gg.pdf T.C
Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Basın Duyurusu 12 Nisan 2007
- <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/05/13/eko101.html>
- <http://www.imf.org/external/np/fin/tad/exfin2.aspx?memberKey1=980&date1key=2007-04-17>
- http://www.hazine.gov.tr/Standby/9GGNM/9ggnm_tr.htm. (Yeni Stand-by Düzenlemesine İlişkin 26 Nisan 2005 tarihli Niyet mektubu)